

КРАСНА

АДВЕКАТИ

Қазақ әдебиеті Алаш арыстарына қарыздар

– Сіз жазушы ретінде Кенес одағы тұсында танылдыңыз. Ол кездегі халықтың жазушыға деген құрметі ерекше еді, оған сол кездегі жүйенің ықпалы болғаны сөзсіз. Жазушыға деген ол замандағы көзқарас пен бүгінгі замандағы көзқарастың парқынан не түйесіз? Бүгін әдебиетке келген жас буын Сіздер секілді оқырманға ие бола ала ма?

– Ол кезде билік өз идеологиясын жүргізу үшін жазушыларды жақсы пайдаланды, шыққан кітаптарымызды таратты, шығармашылықпен алаңсыз айналысуға жағдай жасады. Біз мемлекетке идеологиялық тұрғыдан ғана емес, сатылымға шыққан кітаптарымыз арқылы бюджетке де қомақты қаржы түсірдік. Партияның алақанында өстік. Алайда, шығармашылық еркіндік болмады, партияның қас-қабағына қарап жаздық, тарихты бұрмаладық, партияға жағымпаздандық. Одан мен де құралақан болған жоқпын, десе де өзімше сақтанған кезім болды. Оған бір ғана мысал айтайын: мен шығармаларымда бай адамның образын Совет өкіметі түсіндіргеннен басқаша етіп жаздым. Байлар өз ортасындағы озық ойлы адам, озық ойлы болмаса байлық қайдан келеді?.. Қазақтың байлары ұлттық буржуазияның басы деп есептеп, шығармаларымда соны дәлелдедім.

Ал қазіргі жазушылар өз күнін өзі көріп жүр, қаламақы тоқтады. Жазушылар одағы мемлекет тарапынан қаржыландырылмайтын болды. Меніңше, биліктің жазушыларға қарамағанының екі себебі бар. Бірінші – шындығында экономикалық жағдай нашар болды. Екіншіден – әдейі жасады. Себебі, жазушылар барлық уақытта халықтың сөзін айтты. Алғашқы парламенттің құрамында Олжас Сүлейменов, Сұлтан Сартаев, Салық Зиманов сынды керемет мықты адамдар болды. Олар депутаттар тұрғай, Үкімет басшысының өзі тайсақтап қалатындай өткір сауалдар қоятын. Жазушылар да күшті болды. Олардың күшін әлсірету үшін билік оларға қаржылай көмек берген жоқ.

Кеңес Үкіметі тұсында Жазушылар одағының ролі Компартияның деңгейімен бірдей болды. Оны Желтоқсан көтерілісінен кейінгі қоғамдағы жағдайды реттеу үшін Колбиннің өзін Жазушылар одағына шақырып сөйлескенінен білуге болады. **Мұхтар Шаханов** Колбинге: **«Қазақ тілін білмейсіз, қазақтың белсенді азаматтарымен қай тілде сөйлесесіз, аудармашы арқылы сөйлесу сенімді болмайды ғой»**, деді. Енді бір жазушы, **«итіңізді самолетпен алдырдыңыз, оған мемлекеттің ақшасы жұмсалды, ол заңға қайшы емес пе»** деді. **Тоқаш Бердияров** болса Колбинге батыл қарап, **«Жолдас, Колбин, сіз оқушылар мен студенттердің алдында емес, жазушылардың алдында сөйлеп тұрсыз, ойыңызды нақты айтыңыз»** дегенде Колбиннің есі шықты. **Жұбан Молдағалиев** **«Мен коммунистпін, Ұлы Отан соғысына қатысқан жауынгермін, сол соғыста өліп қалмағаным өкінемін. Мен не үшін соғыстым, менің қыздарымның шашынан сүйреп, тепкенін көру үшін соғыстым ба?»**, – деп өте батыл сөйледі. Мен де сөйлемек едім, белгілі бір атағым болмағасын сөз берілген жоқ. Колбин залдан шығарда жұп-жуас болып кетті.

– Сіздің буынның елге-жерге, отанға деген сүйіспеншілігі әдебиет арқылы қалыптасты. Әдебиетке етене жақын болып өскен Сіздің замандастарыңыз неден ұтты, неден ұтылды? Бүгінгі заман ұрпағында бар қасиеттің қайсысы сіздерде жоқ деп ойлайсыз?

– Алдыңғы буын өзінен кейінгі ұрпаққа ылғи көңілі толмай жүреді. Бұл ежелден келе жатқан әдет. Бірақ аға ұрпақтың бір жақсы жері біз көбіне (мүмкін қателесетін шығармын) ұлтшыл болдық. Мұрат Әуезов пен Мақаш Тәтімовтер Мәскеуде «Жас тұлпар» ұйымын құрып Кеңес үкіметіне қарсы жұмыс істеді. Қарағандыда Бүркіт Ысқақов, Алматыда Қасен Қожа-Ахмет, Павлодарда Арман Қаниев сынды азаматтар Кеңес үкіметіне қарсы идеологиялық жұмыстар істеді. Менің деңгейім олардан төмендеу болған болуы керек, мен ұйым құра алмадым. Бірақ, қаламнан үлкен қару жоқ, қалам арқылы күресейін деп 25 жасымда «Ақ аруана» деген шығарма жаздым. Цензура өте қатал болғасын Орталық Комитеттегі адамдарға білдіртпес үшін ұлттың тағдырын түйе арқылы бердім. Мұның идеясы туған жерге деген отаншылдық сезімді көрсету. Партакраттар ішкі ойымды байқамай қалып, шығарма өзбек, грузин, орыс, түрік тілдеріне аударылды.

Кеңес одағы тұсында Қазақстанда 30 млн қой болды, ет жоқ. Қойдың жүні көп, киім жоқ. Мұны жалғыз мен сезініп өскем жоқ, біздің ұрпақ тұтас сезінді. Кемшілігі – жүзшіл, рушыл, жершіл, күншіл, қызғаншақ. Қазақ халқы үлкен тұлпар болса, осы жаман әдеттер тұлпардың жүрісін бөгеп тұр. Бұл жаман әдет қазіргі жастарда жоқ. Мүмкін бірен-саран бар шығар, бірақ жалпы алғанда бүгінгі ұрпақтың бойында дәл біздегідей күшті емес. Бұрынғы аға ұрпақтың бір артықшылығы – жастардың шығармашылығын міндетті түрде оқитын және оларға моральдық, материалдық көмек көрсетіп жүретін. Қазіргі классиктеріміз өзімен-өзі. Бұрынғы ағалар жылт еткен

талант көрсе көзін ашып, қолдау көрсететін. Өкінішке қарай, бұл дәстүр үзіліп қалды. Әр ұрпақтың өзінің кемшілігі, артықшылығы болады. Қазіргі жас ұрпақ жаңашыл, өмірге тез бейімделгіш, ақпаратпен күшті қаруланған. Олар әдебиетте де жаңашыл. Шетелде жүрген жастар тіпті білімді, ұлтшыл. Сол себепті Мағжанның сөзімен айтқанда «Мен жастарға сенемін!».

Аға ұрпақ өкілдерінің барлығы өз әлінше Тәуелсіздік үшін күресті, күреспеген ешкім жоқ. Алайда, бұл жұмыс бітті деген сөз емес. Ендігі мәселе жаннан тәтті, қаннан қымбат – Тәуелсіздікті сақтау, нығайту. Еліміздің болашағы жастардың қолында, қазіргі жастар қандай болса, еліміздің ертеңі сондай болады.

– Әдебиет ендігі жерде терең психоанализге негізделуі керек дегенге көзқарасыңыз қалай?

– Психоанализ деген менің түсінігімде адамның жанын суреттеу. Ол ана заман ба, мына заман ба айырмасы жоқ. Әдебиет пайда болғалы әдебиеттің бірінші міндеті сол. Болған оқиғаны суреттеп журналист те жаза береді.

Адамның ішкі әлемін суреттеу заманға сай түрліше аталғанымен заты біреу ғана. Жазушының шеберлігі сыналатын тұс та осы.

– Қазір тарих ғылымы үлкен оқиғалар мен айтулы тұлғаларға ғана емес, кішкентей оқиғалар мен кішкентай адамдардың тарихына мән бере бастады. Бұл үрдіс әдебиетте бар ма? Жазушы ретінде айтыңызшы, әдебиет үшін кейіпкердің үлкен я кіші болуы маңызды ма?

– Ол маңызды емес, кішкентай адамның да үлкен тағдыры болады. Оқиғаны үлкен, кіші деп бөлуге болар, алайда кейіпкерді бөле алмайсыз. Жазушының объектісі – адам. Жазушыға керек қасиет көп. Меніңше, оның ең маңыздысы – адамдарды сүю. Адамға жаны ашымаған жазушыдан ешуақытта жақсы шығарма тумайды. Кейіпкерің туысындай болып кетеді. «Жиырманшы ғасыр» деген романимде арманимдағы қазақ қызының образын жасадым. Айжан бұрынғы романдардағы кейіпкерлерге ұқсамайды. Мен қазақтың әйелін Еуропалық биікке көтергім келді, сөйтіп Айжанды Сорбонна университетіне түсірдім, французша сайрап тұр, елге келіп жұмысқа тұрып, батыс идеологиясын жоққа шығаратын кітап жазып шығады. Мен кейіпкеріме бауыр басқаным сонша, ғашық болдым.

– Қазір шетелден оқып келген қазақтың қызы көп. Арманыңыз орындалды ма?

– Арманыма жеттім. Қазір шынында ондай білімді, қайраткер қыздар көп. Алайда, қазақ әдебиетінде Алаш арыстарының образы жоқ. Қазақ әдебиеті Алаш арыстарына қарыздар. Тарихшылар бұл тақырыпты жетер жеріне жеткізіп зерттеп жазды, жазушылар жаза алмай отыр. «Жиырманшы

ғасыр» романыма Әлихан да, Міржақып та, Мұстафа да бар. Керемет үлкен полотно жасамасам да, олардың іс әрекетін, арман-мұратын көрсеттім.

– Жазушы қоғамның тамыршысы деген сөз бар. Жазушы ретінде бүгінгі қоғамның тамыр соғысынан не сезесіз?

– Бұрын баяу дамыған қоғам қазір өте жедел дамып жатыр. Күн сайын қырық құбылады. Мұның жақсы жағы да бар, техникалық процесс, оқу білім жетіліп мүлде басқа арнаға бет бұрды. Жаһандану деген жайын шықты. Ол ұлттық құндылықтарымызды жұтып барады. Оған қарсы тұрудың жолы әдебиет пен өнер, қазақы дәстүр. Ғабиден Мұстафиннің «Біз бұрын ұлтшылдықпен күрессек, енді ұлтсыздықпен күресу керек» деген жақсы сөзі бар, ол күні бүгінге дейін құнын жойған жоқ.

Қазір Қазақстандағы елуге жуық театр бейнелеп айтқанда аш отыр. Драматургия жоқ. Жазылған драма оларға жетпейді, жеткені режиссердің көңілінен шықпайды. Осы теңсіздік реттелуі үшін Мәдениет министрлігі жанынан репертуарлық коллегия құрылып, аймақтағы театрларды пьесалармен қамтамасыз етудің тұрақты жүйесі жасалса жөн болар еді.

Президенттің жанынан мәдениет жөніндегі ұлттық кеңес құруымыз керек. Мұндай кеңес Еуропа елдерінде, Ресейде бар. Оның төрағасы бекітіліп, мәдениеттің әр саласынан білікті маманды мүше етіп, ол елдің мәдениеті мен руханиятын бағыттаушы ұжымдық ақыл-ой орталығы болғаны дұрыс.

18 млн халқы бар Қазақстанда әртүрлі қорлардың саны 25 000-ға жетіпті. Бұл қорлардың көбін атақты адамдардың ұрпақтары ашқан. Тендерге түсіп мемлекеттен қаржы алып, елден жылу жинап ақша табады. Ол ақшаның қалай, қайда жұмсалатыны белгісіз. Бұл қорлардың жұмысын бақылауға алу керек деген ұсыныс айтамын. Сосын бізде газет көп, Шымкенттің өзінде 400 газет шығады екен. Ал телевидениемен тіпті қаным қас. Өйткені, онда көбіне қолдан жасалған жұлдыздар «жарқырайды». Елден тәп-тәуір жас қыздар келіп эфирге шығуға ұмтылады. Кімнің киімі қанша тұрады, үйі қанша бөлмелі, кім кімге үйленді, кім кімнен ажырасты дегенді ғана айтады. Ол жастарды бұзады. Арнаның барлығы концерт, бірінен бірі айнымайтын әндерді, бірінен бір озғысы келген әншілер айтады. Сосын амал жоқ, Ресейдің арналарын көресің. Онда көретін дүние жетерлік, саяси пікір-талас, танымдық хабарлар өте көп. Біздің арналар бірін-бірі қайталайды. Оларды біріктіріп, бақылауға алу керек. Ораз Әбішев деген мықты адам, деректі фильмнің атасы өмірден өтті. Ол түсірген деректі фильм өте көп. Аппаратын арқалап жүріп, Қазақстанның киелі жерлерін, Абсент деген тұлпар туралы, шөл даланы гүлге айналдырған еңбек адамдары туралы көптеген деректі фильмдер түсірді. Оның әрқайсысы 20-30 минут, адамға берер тәрбиесі жақсы, отанға деген сүйіспеншілігіңді арттырады. Телеарналардан осындай тәлім берерлік дүние бермесек ұлттық руханиятты сақтау қиын.

Одан кейін медицина саласында да көп келеңсіздік бар. Дәрі саудасымен кім болса сол айналысып жүр. Еліміздегі дәрінің 85 пайызы сырттан әкелінеді. Оның көбі мерзімі өтіп кетсе де сатылымда жүре береді. Ал дәрігерлікті кімнің ақшасы бар, сол оқып жатыр, дипломды сатып алады. Мұндай дәрігер адам өлтірмегенде қайтеді? Бұл ұлттың болашағына оразан зор қауіп. Барлығы осындай деп айту жарамас, көбіне сондай. Сол себепті дәрігерлерді бірте-бірте мемлекет есебінен тегін оқытуға көшу керек. Білімі бар адам оқиды, білімі жоқтар оқымайды.

Бізде қазір қағаз жұмсалатын өндіріс көп. Қағазды біз берісі Ресейден, арысы Финляндиядан, Жапониядан аламыз. Олар әкесінің құнын алады. Оған қаншама миллиард ақша кетіп жатыр. Оны болдырмау үшін не істеу керек? Менің ұсынысым: Қызылордада картон шығаратын зауыт бар, соның негізінде қағаз шығаратын үлкен комбинат салу керек. Оған шикізат болатын күріштің, бидайдың сабаны бізде көп, су бар. Инвестиция келсе өзін аз жылда ақтап шығады.

Қытайдағы қазақтарға жергілікті билік асыра сілтеп қысым жасап жатыр. Біздің елдің Сыртқы істер министрлігі Елбасының беделін пайдалана отырып, осы мәселеге бір шара қолдануы керек. Ондағы бауырларды жылатып қойып қарап отыруға болмайды.

Мәдениет министрлігіне Арыстанбек Мұхамедұлы келген соң шеттен ешкімді шақырмай-ақ, өте көп қаржы жұмсамай-ақ «Алмас қылыш» атты тарихи сериал түсірді. Голливудқа дейін барып, «Әміре» фильмін түсірді. Бұл екі фильм кейінгі жылдардағы қазақ киносына қосылған үлкен олжа. Мұндай істе қазақ жазушылары министрліктің ісіне барынша қолдау білдіргені абзал. Кейкі батырдың басын алып келгені ең алдымен Елбасы Н.Назарбаевтың беделі арқылы жүзеге асты, екінші осы министрдің еңбегі. Ресей Мемлекеттік Думасының бірде-бір құжат сыртқа шықпасын деген қаулысы бар. Кейкі батырдың басы елге келгесін қазақтың рухы көтерілді. Енді Кенесары батырдың басын әкелсек халықтың еңсесі тағы бір көтерілер еді.

– Өзіңізден кейінгі буыннан, тәуелсіздік дәуірінде танылған буыннан кімдердің шығармаларын оқисыз? Олар несімен ұнайды?

– Менің жазуым қанша көп болса, оқуым да сонша көп. Күні-түні оқимын, өте еңбекқор адаммын. Уақыттың бағасын білу керек. Аптасына 15 шақты жерге шақырту аламын. Оның ішінде торқалы той, салтанатты жиын бар. Қазақтар қызық, тойына атақты адам қатысса, той жоғары деңгейде өтеді деп ойлайды. Онша араласпасам да шақырады. Уақытымды үнемдеу үшін олардың бір-екеуіне ғана барамын. Оған кеткен уақытымды оқуға арнаймын. Бала күнімізде тұрмыс өте нашар болды, соғыстан кейінгі уақыт қой. Тұрмыстың нашарлығы сол, аудандық комитеттің бірінші хатшысының әйелі

қи жағады. Соны басқалары күндейді. Өйткені, өздері қоға, қамыс жағады. Қоғамен ет пісіріп отырғанда соның жарығымен кітап оқып отыр едім, мақта шалбарым өртеніп, мен есіріктеніп, шапқан атқа жеткізбей далаға атып шығып ем, бұғалық тастап әрең ұстап қалды. Содан аман қалдым. Кітап оқуға деген құмарлығым осыдан көрінеді. Біз тойып нан жемесек те, кітап оқып өстік.

Қазір бізде (аттарын атамай-ақ қояйын) Құдай керемет талант берген ақындар бар. Бірақ оқымайды, ізденбейді. Сол себепті тақырып таппайды. Махаббат туралы, туған жер туралы ғана жазады немесе бегілі бір тұлғаға арнау өлең жазумен ғана шектеледі. Құдай берген қызыл сөзбен өлең шығара береді. Жазушы егер биікке өрлеймін десе, оқу керек. Өз халқыңның ауыз әдебиетін, жазба әдебиетін, орыс әдебиетін, Еуропа әдебиетін оқу керек. Елімізде 800 жазушы бар деп жүрміз, соның ішінде көп болса жиырмасы ғана оқиды, жиырмасы ғана жазады, қалғаны босқа жүр.

Кейінгі буын жазушылардан Нұрғали Оразды, Асқар Алтайды, Айгүл Кемелбаеваны оқимын. Ақындардың барлығын оқимын. Жастарға ара-тұра қамқорлық көрсетіп жүремін. Қазіргі жастарда күрескерлік жоқ. Сүйген қызы қарамай кетсе де, кітабы шықпай қалса да, түңіліп шыға келеді. Өлеңдерінде де пессимизм басым. Олай болмайды. Жас адам күрескер болуы керек.

– «Көп сыналған жазушымын» деп айтып қалдыңыз, Сізге арналған өлеңнің де көп екенін байқадым. Қазақ жазушыларының ішінде көп атақ алған қаламгерсіз. Сынның жазушыны қайрайтыны белгілі, арнау өлеңдер мен атақ-дәреже Сізге не береді?

– Мені көп сыналған жазушы деп айтады. Біраз сын естідім. Бірақ байыптап қарасам, сын 10 пайыз, мақтау 90 пайызды құрап кетеді екен. Оған дәлел мен туралы екі кітап шықты, қазір үшіншісі дайындалып жатыр. Үлкен-үлкен тұлғалар мен туралы жақсы пікір айтқан. Менің Алла берген бір бақытым, әр елдің паспортына айналған даналар: Расул Гамзатов, Шыңғыс Айтматов, Мұстай Кәрім, Қайсын Кулиев сынды қаламгерлердің барлығына ұнадым. Қазақтың кейбіріне ұнап, көбіне ұнамадым. Мен өзімнің қатарыма, жерлестеріме ұнамаймын, жастар мен қарияларға ұнаймын. Өмірде бір табысқа жетсем, осы жақсы адамдардың арқасы.

– ҚР Мемлекеттік сыйлығының иегері Марфуға Айтқожина Сіз туралы «Ауыздықпен алысқан асау көрсем, көз алдымда тұрасың қашан да сен», деп жазыпты. Бұл мінезіңізбен көп жетістікке жеттіңіз бе, әлде көп опық жедіңіз бе?

– Асау дегені – күрескер адаммын. Жығылып жатсам да, дұшпаныма берілмей, құлағынан тістеп жатамын. Л. Бетховеннің «Қайғы келіп есіңді қақса, есіңді аш та айқаса түс. Қалайда жеңіп шық», деген сөзі бар. Үйлену тойының үстінде қайтыс болған ұлымның қайғысы маған өте ауыр болды. Ол

өте дарынды, артық туған бала еді. Сонда мені сақтаған бірінші – Аллаға деген сенімім, екінші – халықтың, елдің көңілі, үшінші – күрескерлік. Қайғымды жазумен жеңдім. Үш айдың ішінде «Қасқыр ұлыған түн» деген роман жаздым. Бірнеше кітап шығардым. Екі жыл бойы көңіл айтқандар тоқтаған жоқ. Қазақтың данышпан шалдарының «Қайғыны бөліссе азаяды, қуанышты бөліссе көбейеді» деген жақсы сөзі бар. Оның шын екеніне көзім жетті.

– Бір сөзіңізде «Мылтықсыз майданда» күн кешіп келемін деген едіңіз, қару қалам қазір қаншалықты қауқарлы? Қаламмен айтқан сөзіңіз жетуге тиіс нысанаға жете алып жүр ме?

– Қалам-қаруым қазір бұрынғыдан да қауқарлы. Себебі, өмірден көп нәрсе көрдік. Жазатын дүние көп, тәжірибе жиналды. Қазір 25 жасымда «Ақ Аруананы» қалай жазғанымға таңғалам. Алла тағала бір идея берген болуы керек. Баяғыда Сәбит Мұқанов «Басым толған роман, пьеса, әңгіме қайсысын жазарымды білмеймін» дегенде таңғалатынын. Ол менің ұстазым, прозаға келуіме сол кісі себеп болды. Одан бұрын тек мақала мен өлең жазатынмын. Менен Сәбең «Сен неге проза жазбайсың?» деп сұрады. Мен жаза алмайтынымды, сюжет жоқ екенін айтып ем, ол кісі «айналайын, сюжет деген мынау: Ауылда екі сауыншы бар, біреуі еңбекқор, күні-түні тыным таппайды. Сүтті де мол сауады, бұзаулары да аман. Екіншісі – жалқау. Сүт аз, бұзау өлі туады. Біріншісі депутат болады содан екеуінің арасында бақталастық туады», – деп түсіндірді. Содан мен прозаға бет бұрдым. Менің алғашқы шығармаларымды Сәбит Мұқанов пен Ғабит Мүсірепов екеуі қолжазбадан оқыды. Ол кездің шалдары қандай?! Қазіргілер оқымайды. Сәбең мені үйіне шақырып «Қыран қалғымайды» повесімді оқытып өзі тыңдады. Төсекте жатып тыңдайды, арасында тоқтатып, бірденені қағазға түртіп алады. Сосын бір күні дастарқан жайып, үйіне шақырды. Шәйіме сал деп шақпақ қанты нұсқады, бір қант салып ем, тағы сал деген соң екіншісін салдым, тағы сал деген соң үшінші қантты да шайыма салдым. Сәбең тағы бір қант сал дегенде шыдамай «Салмаймын, тәтті болып кетеді, жүрегім айнаиды» дедім. Шәй ішіп болып, жазу үстеліне келдік. «Сенің жетістігің қазақтың көркем тілін жақсы білгенің, кемшілігің де осы тілді білгенің. Тілді көп білемін деп бояуды оңды-солды жағасың. Суретшінің қолында алуан түрлі бояу болса да орнымен қолданады. Сен сөзді оңды-солды қолдана берген соң, оқушының жүрегі бағанағы қантты көп салған шәйің секілді айнып кетеді», – деді. Көрдіңіз бе?! Қалай үйретеді. Ол кісілер менің шығармашылығымның шындалуына көп көмек жасады.

– Шығармаларыңыз әлемнің көптеген тілдеріне аударылды. Қазақстанда ғана емес шетелдерде танымалсыз, түрлі атақ-даңққа ие бодыңыз. Бақыттысыз ба?

– Бақытсыздық болмаса -сол бақыт. Күнде деп айтпайын, ара-тұра М. Әуезов, Ғ. Мүсірепов, С. Мұқанов сынды алыптардан кешірім сұраймын. «О, менің

ұлы ұстаздарым, сендер алмаған атақты алып кеттім, сол үшін кешірім сұраймын» деп айтамын. Олар да мен алған атақты алар еді, тек олар өмір сүргенде шетелмен мұндай тығыз қарым-қатынас болған жоқ.

Жазушы ретінде бақыттымын. Ойыма алған шығармалардың барлығын болмаса да, 60 пайызын жаздым, армандаған кейіпкерлерімді шығардым. Еңбегімнен асырып атақ алдым. Халықтың құрметіне бөлендім.

Бірақ адам ретінде бақыттымын деп айта алмаймын. Ұлым бар кезде бақыттымын деп толық айта алар едім. Өйткені, жанымды түсінер жарым бар, Олжас Сүлейменов сияқты мықты адаммен дос болуды Алла маңдайыма жазды. Төрт құбылам сай еді. Кенже ұлым керемет дарынды бала болатын.

Анам оқымаса да, өте данышпан адам еді. Менің дүниежүзін аралап түрлі марапат пен атаққа ие болып жүргенімді көріп, наразы болған еді. «Қазақтың атағының барлығын алдың, ормандай орыстың да атағын алдың енді ол жетпегендей Франция дей ме сол жақтан да темір-терсек алып келдің, аспаннан түспейсің бе?.. Тым асқақтама, мұның арты жақсылыққа апармайды», – деген еді. Апамның осы сөзінен кейін көп ұзамай ұлым қайтыс болды.

«Бақытты едім өзің барда мен қандай, әкең енді нағыз сорлы сормандай...», – деп жаздым. Ұлым кеткен соң бақытсыз болып қалдым. Бір кем дүние...

– Әңгімеңізге рақмет!